

NED. TANDHEELKUNDIG GENOOTSCHAP

VERGADERING VAN ZATERDAG, 13 MAART 1926, 'S AVONDS
OM 8 UUR, TE UTRECHT IN HOTEL TERMINUS.

De Voorzitter, de heer Coebergh, opent de vergadering met de volgende toespraak:

Mejuffrouw! Mijne Heeren! Weer rust op mij, evenals in de vorige vergadering, de droevige plicht U te herinneren aan het overlijden van twee onzer collega's.

Op 19 November 1925 ontviel ons het lid A. J. Reyntjes. Wij weten allen, dat Reyntjes niet iemand was, die dikwijls op de sprekersplaats stond of die op andere wijze in ons Genootschap op den voorgrond trad, maar dat hij toch een warm hart had voor het Genootschap. Zoo veel hem mogelijk was kwam hij uit het hooge Noorden om ons weer te zien, om met ons mede te werken en met volle aandacht onze handelingen te volgen. Meer nog dan voor het Genootschap is zijn overlijden voor zijne familie eene groote, droevige gebeurtenis geweest.

Op 7 Januari van dit jaar ontviel ons het lid Leopold Frank. Over Leopold Frank is in ons Tijdschrift voor Tandheelkunde een keurig en met zorg bewerkt artikel verschenen, waarin al zijne verdiensten goed en zuiver belicht zijn en met liefde naar voren zijn gebracht. Ik ben er zoozeer van overtuigd, dat ieder hier aanwezig dit artikel gelezen heeft, dat ik vrees, in overdrijving te vervallen en zelfs oneerbiedig te worden tegenover de nagedachtenis van den doode, wanneer ik nog weer eens ging opsommen de groote verdienste, die Leopold Frank gehad heeft voor het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap. Wat hij voor ons gedaan heeft in de jaren, toen hij zich in het bijzonder wijdde aan ons Genootschap, is zoo duidelijk belicht in het korte stukje, dat mede namens mij in het artikel van den heer Backer Dirks is opgenomen, dat ik ook daarop thans niet nader meer behoef in te gaan.

Wij zullen in Leopold Frank nu niet zoozeer iemand missen van den laatsten tijd, want hij had zijne liefde naar eene andere zijde geplaatst. Op tandheelkundig gebied was Rotterdam voor hem het middelpunt en in zooverre is hij gebleken een groot ijveraar voor de tandheelkunde te zijn, een ijveraar van wiens arbeid gedurende de laatste jaren vooral de Rotterdammers ten volle getuigen kunnen. Maar wij zullen hem missen en, zooals ik toen gezegd heb, den mensch Leopold Frank zullen wij missen, en aan den mensch Leopold Frank zullen wij eene dankbare herinnering bewaren.

Ik wensch een oogenblik stilte ter eere van de nagedachtenis van deze beide overleden beroeps-broeders.

* * *

Nadat de leden, die deze toespraak staande hadden aangehoord, aan dit verzoek hebben voldaan, gaat De Voorzitter voort:

Tegenover het verlies van deze leden mogen wij stellen, dat wij het geluk hebben, nieuwe leden te kunnen opnemen in ons Genootschap. In onze vorige vergadering heb ik reeds het genoegen gehad den heer J. G. K. de Boer, die Zondags aanwezig was, welkom te heeten. In deze vergadering zie ik tot mijn genoegen de heeren Visser en De Beer aanwezig, wien ik geluk kan wenschen met hunne benoeming. Maar ook wij mogen ons gelukkig achten, dat zij het lidmaatschap hebben aanvaard. Het lidmaatschap van het Nederlandsch Tandheelkundig Genootschap brengt niet alleen mede, dat men de vergaderingen bezoekt. Natuurlijk hebben wij menschen noodig, die de vergadering bezoeken om het auditorium te vormen, maar meer nog zullen wij in de toekomst menschen noodig hebben, die zich achter de sprekerstafel willen begeven en die, hetzij in den vorm van eene voordracht, hetzij in den vorm van eene demonstratie, willen trachten het programma te verrijken, de tandheelkunde te bevorderen en in het algemeen mede te werken aan bevordering van den bloei van ons Genootschap. Wij rekenen er vast op, dat gij beiden, die als nieuwe leden in ons Genootschap treedt, genoegen zult vinden in den geest en zult medewerken ter bevordering van den bloei van ons Genootschap. (*Applaus*).

Er is nog een zeer bijzonder feit te herdenken. Collega Witthaus, eere-lid van het Genootschap, die — het mag hier wel eens gezegd worden — om speciale redenen, op die redenen zullen wij hier niet ingaan, zich niet meer zoo geregeld vertoont, maar die zich nog wel

vertoont in het Tijdschrift voor Tandheelkunde, is door de universiteit te Keulen bevorderd tot doctor medicinae dentariae. Ieder kent Witthaus reeds van jaren her, en ook wij mogen ons met die onderscheiding gelukkig rekenen. Zijne verdiensten zijn zoo algemeen bekend, dat niemand zich er over zal verwonderen, dat men eene gelegenheid te baat genomen heeft om hem in zijn vaderland te eeren.

Ik zou U willen voorstellen goed te keuren, dat namens de vergadering (wij hebben expres tot deze vergadering gewacht, om zulks niet alleen namens het Bestuur te doen) den heer Witthaus een gelukwensch wordt gezonden. (*Applaus*).

Voorts deel ik U nog mede, dat na onze vorige vergadering bij het Bestuur is ingekomen eene uitnoodiging om tegenwoordig te zijn bij de inwijding van het vaandel van de Tandheelkundige Studentenvereeniging John Tomes. De heer Switters is zoo vriendelijk geweest het Genootschap bij die gelegenheid te vertegenwoordigen en heeft daar ook zijn woordje gezegd, waarvoor wij hem op deze plaats dank brengen.

De heer Griffijn heeft bericht, dat hij door een sterfgeval in zijne familie tot zijn spijt verhinderd is hedenavond ter vergadering te komen. Morgen zal hij wel aanwezig zijn. Punt 5 van de agenda, rekening en verantwoording van den penningmeester, kan dus hedenavond niet aan de orde komen, maar vermoedelijk zullen wij daarvoor morgen nog wel even tijd vinden. Punt 6, verslag der Kascommissie, kan evenmin worden behandeld, aangezien de rapporteurs, de heeren Muntendam en Verhoeven, niet aanwezig zijn.

2. Voorlezing der Notulen.

De notulen van de vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd. Naar aanleiding van de notulen ontspint zich eene korte gedachtenwisseling, waaraan verschillende leden deelnemen, omtrent de vraag, of eene bestemming kan worden gegeven aan de gedenkpenning, die het Genootschap den heer Grevers had willen aanbieden ter gelegenheid van zijn afscheid.

De Secretaris resumeert het gesprokene aldus, dat de gedenkpenning in het archief van het Genootschap zal worden gedeponneerd. Geheel overeenkomstig het voorstel van den heer Bakker, hetwelk in de vorige vergadering is aangenomen, wordt deze zaak als afgedaan beschouwd. De gevoelens van het Genootschap jegens den heer Gre-

vers blijven onveranderd. Het betreurt dan ook, dat het niet in de gelegenheid is geweest daarvan te doen blijken, zooals het had gewenscht. Het heeft daartoe niet de gelegenheid gekregen, het is niet wel denkbaar, dat die gelegenheid zich in de toekomst zich nog eens zou voordoen en het ware in strijd met de waardigheid van het Genootschap om bij eene toevallige of eene gezochte ontmoeting den heer Grevers alsnog de medaille ter hand te stellen.

3. Behandeling der Ingekomen Stukken.

Ingekomen zijn: een schrijven van de Nederlandsche Vereeniging tot bestrijding van het Tandbederf; een brief van de vereeniging John Tomes, houdende uitnoodiging aan het Bestuur, om een vertegenwoordiger te zenden ter gelegenheid van de onthulling van het vaandel der vereeniging; een studenten-almanak van dezelfde vereeniging; het 25ste jaarverslag van de Rotterdamsche Tandheekundige Vereeniging; een brief van den heer Griffijn te Zeist, houdende dankbetuiging voor introductie ter vergadering van het Genootschap; eene dankbetuiging van den heer Kopp voor de sympathieke geste van het Genootschap, brieven van de familie Reyntjes en de familie Leopold Frank, houdende berichten van overlijden en dankbetuigingen voor de blijken van rouwbeklag; een brief van den penningmeester, houdende bericht van verhinderd; een van mej. Schuiringa, houdende verzoek om introducties voor de vergadering van morgen; een schrijven van gelijke strekking van den heer Switters.

Voorts, een brief van den heer Van der Linden, waarbij hij bedankt als lid van den Raad van Beheer van de vereeniging Tijdschrift voor Tandheekunde, en een brief van den redacteur, den heer Margadant, met betrekking tot hetzelfde onderwerp. Deze beide brieven zullen worden behandeld bij punt 8 der agenda.

4. Jaarverslag van den Secretaris.

Het Jaarverslag wordt gelezen en onder dankbetuiging aan den Secretaris goedgekeurd.

Op voorstel van den Voorzitter wordt besloten, het Jaarverslag te publiceeren in het Tijdschrift.

8. Benoeming van 2 plaatsvervangende leden in den Raad van Beheer van het Tijdschrift voor Tandheekunde.
(Vacature-Van der Linden en -Leopold Frank).

Na voorlezing van de brieven zegt de heer M a r g a d a n t, dat nu, na verloop van een aantal jaren, hem niet meer duidelijk is wie voor het Genootschap leden en wie plaatsvervangende leden van het Algemeen Bestuur van het Tijdschrift zijn (de benaming Raad van Beheer is niet juist). Verder zou hij gaarne uitgemaakt zien of elk permanent lid van het Algemeen Bestuur, afgevaardigd door het N. T. G., individueel een plaatsvervanger heeft. Wanneer dit zoo is, rijst voorts de vraag of die plaatsvervanger alleen optreedt in een enkel geval van ontstentenis van het lid, dan wel of die plaatsvervanger automatisch in de plaats treedt van dat lid, bij aftreden of bij overlijden.

De Secretaris heeft de notulen van vorige vergaderingen geraadpleegd, waarin telkenmale gesproken wordt van Raad van Beheer. Dat die qualificatie onjuist is, heeft hij niet kunnen weten. In 1917 zijn benoemd tot leden de heeren Van der Hoeven, Ninck Blok en Nord, en als plaatsvervangende leden de heeren Leopold Frank, Van der Linden en Duyvensz. In 1919 kwam opnieuw de benoëming van een lid aan de orde. De vergadering heeft toen als hare meening uitgesproken, dat ieder lid zijn eigen plaatsvervanger heeft, zoodat de heer Ninck Blok, die afgetreden was, vanzelf vervangen werd door den heer Van der Linden. Deze ging hiermede accoord. Tot plaatsvervangend lid werd daarna benoemd de heer Salomons. Verder heeft spr. in de notulen niets kunnen vinden. Wel wordt in de notulen van elke vergadering regelmatig vermeld: de Secretaris leest de ingekomen stukken voor, echter zonder dat nader wordt aangegeven welke die ingekomen stukken zijn. Het is dus wel mogelijk dat men, de correspondentie van al die jaren nagaande, iets omtrent het Tijdschrift vinden zou, maar spr. heeft daartoe weinig lust gevoeld. Hij weet dus niets anders dan dat sedert 1919 fungeerden: de heer Van der Hoeven als lid, met den heer Leopold Frank als zijn persoonlijke plaatsvervanger; de heer Van der Linden als lid met den heer Salomons als plaatsvervanger en de heer Nord als lid met den heer Duyvensz als plaatsvervanger.

De Voorzitter acht het niet wel doenlijk hedenavond te komen tot de benoëming van drie leden en drie plaatsvervangende leden. Het onderwerp zou dus moeten worden uitgesteld tot de October-vergadering, tenzij de vergadering het Bestuur wil machtigen ge-

schikte personen uit te noodigen en namens het Genootschap te be-
noemen.

Deze machtiging wordt zonder beraadslaging en zonder hoofdelijke
stemming verleend.

De heer Margadant deelt op eene vraag van den Voorzitter
mede, dat het Algemeen Bestuur van het Tijdschrift prijs stelt op
individueele plaatsvervangng. Het heeft zich niet uitgesproken over
de vraag of bij bedanken of overliden de plaatsvervanger automa-
tisch de vacature zal vervullen. Persoonlijk acht hij dit nimmer ge-
wenscht.

De heer Nord meent eveneens, dat elke benoeming door eene alge-
meene vergadering moet geschieden. Er is geen enkele reden om
principeel vast te leggen, dat de plaatsvervanger steeds tot perma-
nent lid zal worden benoemd. Men dient de vergadering vrij te laten.

De heer Holthaus vraagt voor hoe lang de leden worden be-
noemd.

Aangezien blijkt, dat totnutoe de benoemingen zijn geschied voor
onbepaalden tijd, hetgeen niet wenschelijk wordt geoordeeld, wordt
besloten, op voorstel van den Voorzitter, in overleg met den
heer Margadant, dat de benoeming zal geschieden voor drie jaar,
ingaaude 1927, zoodat de door het N. T. G. benoemde leden zullen
aftreden gelijktijdig met het Algemeene Bestuur van het Tijd-
schrift.

De heer J. Sanders Ez. merkt op, dat overleg met de Maat-
schappij en de Vereeniging van Nederlandsche Tandartsen noodig is
om te bereiken, dat ook de door deze beide vereenigingen aangewezen
vertegenwoordigers op hetzelfde tijdstip aftreden.

De heer Margadant neemt op zich de daartoe noodige cor-
respondentie te voeren.

De heer Van Hasselt daartoe het woord verkregen hebbende,
doet mede namens de heeren Coebergh en Nord, die met hem vormen
het nationaal comité voor het Internationaal Congres te Philadelphia,

eene mededeeling omtrent de organisatie van dit Congres. Voor Nederland wordt op 10 voordrachten (demonstraties) gerekend. Dit bewijst, dat het Congresbestuur van de Nederlandsche tandheelkundigen hooge verwachtingen koestert, die naar hij hoopt niet zullen worden beschaamd. Hij wekt de aanwezigen tot deelneming op.

De heer N o r d dringt er op aan, dat degenen, die niet in de gelegenheid zijn om de reis temaken, niettemin zich zullen doen inschrijven als lid van het Congres, tegen betaling van 10 \$. Daarvoor ontvangt men de Handelingen van het Congres, terwijl uit een groot aantal ingeschreven Nederlanders tevens de belangstelling van de Nederlandsche tandheelkundige wereld zal blijken. Hij wijst voorts op de mogelijkheid om wetenschappelijke bijdragen in die Handelingen te doen opnemen, ook wanneer de schrijver niet persoonlijk op het Congres aanwezig kan zijn. Ten slotte vraagt hij medewerking voor eene Nederlandsche inzending als deel van eene tentoonstelling op hygiënisch gebied.

De heer B r u s k e geeft omtrent dit laatste punt nog eene nadere toelichting.

VERGADERING VAN ZONDAG DEN 14DEN MAART 1926,
'S OCHTENDS OM 10 UUR IN HET TANDHEELKUNDIG
INSTITUUT.

De Voorzitter: Dames en Heeren. Ik heet U allen welkom, in het bijzonder de gasten, die zoo vriendelijk zijn deze vergadering bij te wonen.

Gisterenavond is door afwezigheid van den penningmeester de behandeling van de rekening en verantwoording achterwege gebleven. Ofschoon de penningmeester thans aanwezig is, zou ik U willen voorstellen, in de eerste plaats omdat zooveel gasten aanwezig zijn, die wij zouden moeten verzoeken de zaal te verlaten, en in de tweede plaats omdat de leden van de Kascommissie thans, evenals gisterenavond, afwezig zijn, deze huishoudelijke punten uit te stellen tot de volgende vergadering.

Daartoe wordt besloten.

1. Voordracht van Mej. C. M. C. Dullemond over: Mac. Boyle's bevestiging van brugwerk.

De Voorzitter: Dames en Heeren! Hetgeen mej. Dullemond ons heeft voorgedragen is zeer belangrijk als methode, maar het is ook belangrijk, dat een dergelijk onderwerp weer eens in de vergadering wordt gebracht, want er zijn zeer vele vergaderingen gepasseerd, waarin juist dit thema, kroon- en brugwerk en de bevestiging daarvan, niet in behandeling is geweest. Daarom vermoed ik, dat er onder de aanwezigen zullen zijn, die een woordje hierover willen zeggen. Wien van U mag ik het woord geven?

Mej. Schuiringa vraagt eenige inlichting en voert eene korte discussie met mej. Dullemond over het reinhouden van de interproximale ruimte.

De heer Willemse: Ik zou mej. Dullemond willen vragen, of misschien in de praktijk ook gebleken is, of de bevestiging van de pijlers in de kaak zelf bij deze methode beter gebeurt of beter blijft dan in het gewone geval met stifttanden en gouden kronen. Het lijkt mij, dat hier misschien meer kans zou zijn op kantelen van het brug-

werk, omdat de dracht geheel aan één kant plaats vindt, in tegenstelling met eene geheel-gouden kroon, die over den wortel zit, of eene Richmond-kroon.

Mej. Dullemond: Ik voel volkomen wat U bedoelt, maar ik kan op die vraag geen antwoord geven. Ik heb die dingen in Amerika leeren maken, ze zitten nu pas een jaar, dus ondervinding heb ik niet.

De heer Willemsse: Het behoeft ook niet uit eigen ervaring te zijn!

Mej. Dullemond: Mc. Boyle heeft zich daarover niet uitgelaten. Ik maak de bruggen zoo, dat ik ze in twee stukken in zet. Elke dummy zit dan vast aan één pijler en rust met een step op en tegen den anderen pijler. Op die wijze vind ik ook, dat ik meer onderlinge bewegelijkheid houd, doordat ik geen twee elementen aan elkander vast zet; maar de ondervinding zou het moeten bevestigen en ik heb er nog geen ervaring over.

De heer Willemsse: Maar het is ongetwijfeld een van de voornaamste bezwaren, die men tegen brugwerk heeft, dat het theoretisch en practisch heel mooi uitgevoerd kan zijn, maar dat speciaal door de transversale bewegingen die de kauwactie in den mond maakt, zware eischen worden gesteld aan de pijlers zelf.

Mej. Dullemond: Laat ik zeggen, dat Mc. Boyle alleen voor brugwerk is met één of twee, en bijna nooit met drie dummies. Hij maakt alleen maar bruggen in wat hij noemt: a short stand case. Anders, vond hij, moeten méér elementen worden vervangen dan men zou mogen vervangen. Als er twee dummies tusschen zitten, hebt U natuurlijk lang niet zooveel kans op kiepen als wanneer er 4 of 5 tusschen zitten; zulks zou hij dan ook nooit doen.

De heer Willemsse: Ik ben in volle bewondering voor brugwerk, daarom is het geen aanmerking, maar is het niet een practisch bezwaar, dat wij te allen tijde plaatsen overhouden, zooals aan deze kies, waar later opnieuw caries kan ontstaan? Dat m.a.w. een element, dat voor eene brug is ingericht, wat een moeilijk en kostbaar werk

is, aan latere veranderingen onderhevig is tengevolge van caries of andere omstandigheden in den mond?

Mej. Dullemond: Daarom is de band zoo gemaakt, dat die approximaal tot aan het tandvleesch gaat en het glazuur bedekt, en buccaal en linguaal zoo veel mogelijk bereikbaar is met den borstel.

De heer Willemse: En het bezwaar van een hoektand of snijtand met een stift in de richting van de pulpa?

Mej. Dullemond: Neen, niet in de richting van de pulpa, maar in de richting van de labiale curve, juist om zoo ver mogelijk van de pulpa vandaan te blijven. Kijkt U maar eens.

De Voorzitter: Zou het niet verstandig zijn, aan de belangstellenden de kleinigheden te toonen als wij straks even pauzeeren? Anders wordt daardoor te veel tijd in beslag genomen. Wij moeten voorzichtig zijn om niet af te dalen in kleinigheden, maar ook niet tot het allerelementairste in eene verkeerde richting. Daarom geloof ik dat de heer Bakker nog iets wilde zeggen.

De heer Bakker: Mijnheer de Voorzitter! De bedoeling zal wel niet zijn, eene discussie te houden voor of tegen vast brugwerk. Ik vat de voordracht zoo op: eenmaal geïndiceerd voor een bepaald geval een vast brugje, is dit eene methode van bevestiging, die mej. Dullemond nu eens aan het oordeel van de vergadering wenscht te onderwerpen. Het doet mij genoegen, dat ik collega Willemse er op betrap, dat hij zijne redeneering baseert op eene verkeerde onderstelling. Er is geen sprake van ongelijke belasting. De belasting is identiek met die van volle kronen of stifttanden. Het attachment wordt een geheel met het element, en of die er aan gelijkd wordt aan den kant, of er met zes stiften ingezet wordt, of er aan bevestigd wordt op deze manier, zoolang die bevestiging er aan zit, is de belasting in de richting van den wortel en steeds van gelijk effect.

Eene andere quaestie zou natuurlijk worden die, waarop collega Schuiringa doelde, waarbij men in praktische gevallen gebrek aan ruimte heeft. Dat gebrek aan ruimte is altijd de ergernis, waarop men struikelt, en dan de helaas nog altijd ontbrekende gnato-dynamometer: al is het zelfs maar een dummy, wát zal er op komen? Zal het

attachment, dat natuurlijk niet zoo sterk kan zijn als eene volle kroon en zal de bevestiging tusschen attachment en dummy den kauwdruk op die eene dummy kunnen houden? Het komt mij voor, dat de geheele methode misschien een graadje riskanter is, wat uithoudingsvermogen betreft, dan de ouderwetsche, zal ik maar zeggen, maar dat zij niettemin in bepaalde gevallen geïndiceerd kan zijn.

Ik wil van deze gelegenheid gebruik maken om, als illustratie van een brugwerk, dat nu weinig meer gemaakt wordt, te zeggen, dat ik voor een paar maanden een brug onderhanden kreeg, die in Utrecht aan de kliniek voor geheele rubrieken eene zekere vermaardheid heeft gekregen, een brug, die de heer Van Nieuwenhoven Helbach in zijn laatste studiejaar gemaakt heeft voor eene winkeljuffrouw van Tholen, die nu andere dingen voor de kost doet. De brug is zoo uitgebreid, dat zij alleen op de beide cuspidaten rust. Overigens is de geheele bovenkaak één groote vaste brug. Ze is gemaakt omstreeks 1908 en aan dien heelen mond mankeerde zoowat niets dan dat de beide cuspidaten eindelijk den strijd om het bestaan opgaven en vervangen moesten worden; maar die brug zat nog wonderlijk mooi. Ik wil aan dat eene geval geen bewijskracht toekennen, maar ik vind het toch een typisch geval, dat in eene zoo ongunstige conditie, die men kan noemen eene geheide tweede klas, dat werk, blijkbaar van iemand, die er in geoefend was, het zooveel jaren zoo keurig heeft gehouden.

Mej. Dullemond: Ik kan nog dit antwoorden. In gevallen van zeer korten beet, waar U geen ruimte zoudt hebben voor eene dummy, is het uit den aard der zaak logisch, dat men geen vaste brug maakt.

Mej. Schuiringa: Mag ik nog iets zeggen? Bij het maken van bruggen is natuurlijk op alle mogelijke wijzen geprobeerd het steunpunt te sparen. Het groote bezwaar is vaak het uitboren en zelfs devitaliseeren van een gezond element. Meermalen zijn al methoden aangegeven om zooveel mogelijk materiaal te sparen. Zoo hebben wij dummies gehad, bevestigd aan stevige banden om de molaren. Wij kunnen dit haast beschouwen als eene uitbreiding van dat systeem. Eene dergelijke bevestigingsmethode als een band om de molaar of een schutblaadje aan den binnenkant van den tand, heeft het bezwaar dat zij door de grootere kauwfunctie of de grootere belasting, die langzamerhand ontstaat, losgewrikt worden en dat dan caries ont-

staat op de plaats waar het cement losraakt. Hier is in zooverre eene verbetering, dat de band nu ook eenigen steun heeft op het kauwvlak zelf en dat hij dus niet zoo gemakkelijk zal worden afgebogen door de belasting van distaal. Zoo is hier, zooals ik zie, het mesiale gedeelte van den band vervallen. Ik geloof wel, dat het bezwaar blijft van het gemakkelijk loswrikken van de niet al te dikke bevestiging, van de breuk op het steunpunt. U hebt ook gezegd: het is niet noodig de fissuur diep uit te boren en iets van het glazuur af te nemen. Dat maakt, dat U er in den regel maar een dun vlakje goud kunt opbrengen. Bij zware belasting blijft dan de kans op losraken en ook van loswrikken, en als gevolg daarvan kans op caries.

Mej. Dullemond: Ik zou zeggen, dat men bij een zwaren beet geen inlay moet gebruiken, maar... goud. Het veeren zal een heel eind hieraan tegemoet komen. Als de band op drie plaatsen is bevestigd aan de inlay, die over het kauwvlak heengaat, dan is wrikken uitgesloten.

Mej. Schuiringa: De praktijk moet natuurlijk deze dingen uitwijzen.

Mej. Dullemond: Zeker, wij zullen den patiënt over een jaar nog eens zien.

De heer M. de Boer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde het eerst voor mij houden, maar ik kan het ook wel zeggen, dat bij eene bespreking van de kansen van welslagen van dit systeem, wij er wel aan mogen denken, dat Mac. Boyle iemand is van eene positie, die niet eene bepaalde werkwijze presenteert aan de professie, wanneer hij daarvoor niet zeer goede gronden heeft. Ik geloof ook, dat de bedoeling van mej. Dullemond, en van alle sprekers, die met dergelijke onderwerpen komen, eenvoudig getoucheerd door de indrukken, die zij ontvangen bij het lezen of bij de demonstratie van een bepaald onderwerp, is: ziehier iets, om in overweging te geven aan de leden van mijne vereeniging, ik zal het aan hun oordeel onderwerpen, het verder aan hun overlatende om het aan proeven te onderwerpen. Ik geloof, dat de inleider in zulk een geval heel moeilijk kan opkomen tegen bedenkingen van: zal dit wel goed gaan en zal dat wel goed gaan. Wanneer men bij de discussies daaraan denkt, dan

vertrouw ik, dat ze wat korter kunnen zijn en wat meer to the point zullen komen.

De heer L o u i s F r a n k: Mag ik eene kleine praktische vraag doen aan mej. Dollemond? Ik meen begrepen te hebben, dat de beide platen, de eene van 24, de andere van 22 karaats goud, die linguaal de boven- en de ondersnijtanden zouden bedekken, gestampt worden op één model. Nu begrijp ik dat niet, want dan zijn die beide platen volkomen identisch, zoodat de eene de andere niet goed bedekken kan. De eerste plaat van 22 karaat, die aan den buitenkant komt en die op de andere gesoldeerd zal worden, moet toch van huis uit grooter zijn dan de 24 karaats plaats, welke er onder komt? Het is mij dus niet duidelijk, hoe men die twee goed kan stampen op één model.

Mej. D u l l e m o n d: In de eerste plaats: na ze afzonderlijk te stampen, kunt U ze op elkaar zetten. Bovendien vind ik de ruimte die overblijft geen bezwaar, die lopt vol met soldeer en kan dan hoogstens de stevigheid van de plaat vermeerderen. U kunt het hier zien.

De V o o r z i t t e r: Ik geloof, mej. Dullemond, dat U wel succes gehad hebt met Uwe voordracht, gehoord hetgeen daarover is gevraagd en opgemerkt. Ik heb daaraan niets bijzonders meer toe te voegen. Ik zou alleen nog willen zeggen, dat de ervaring wel geleerd heeft, dat de hoofdzaak bij kroon- en brugwerk is het probleem van kracht en weerstand. Wanneer wij dat probleem voor oogen houden, blijven wij dikwijls met de vingers van de gevallen af. Hoe meer wij dat overwegen, des te meer moeilijkheden en gevaren zien wij in het brugwerk. Maar, wanneer U nu enthousiast bent voor eene methode als deze, die ons ook inderdaad, zooals de heer De Boer zeide, gebracht is door iemand met eene groote reputatie, dan kan het niet anders, of de ervaring zal U moeten leeren welke de resultaten daarvan zijn, en ik hoop, dat die resultaten voor U en voor ons gunstig zullen zijn. (*Applaus*).

2a. Voordracht van den heer J. W. Switters over: Bescherming der interproximale ruimte.

De V o o r z i t t e r: Mag ik vragen, of een van de aanwezigen na deze belangrijke mededeelingen nog iets in het midden wil brengen?

De heer Van Hasselt: Mijnheer de Voorzitter! Het onderwerp, door collega Switters aangeroerd, is werkelijk van heel veel betekenis voor de hulp, die wij aan onze patiënten kunnen verleen. Men moet het maar eens bij zichzelf ondervonden hebben, wat het betekent een slecht contactpunt te hebben, dan weet men, dat het een nagel aan zijn doodkist is. Het vergalt U elken maaltijd, wanneer U op die manier geplaagd wordt in Uw eetkamer-ameublement. Ik heb dan ook met erg veel genoegen geluisterd naar hetgeen de heer Switters vertelde, maar ik zou graag nog willen wijzen op een punt, dat hij niet heeft aangeroerd — waarom weet ik niet — en dat toch van het grootste belang is. Wij moeten de bescherming van de interproximale ruimte zoeken niet alleen in de streek, waar de interproximale ruimte gelegen is, maar ook bij den antagonist. Het is mij meermalen opgevallen, dat het slecht functioneeren van contactpunten en dus het onbeschermd zijn van de interproximale ruimte oorzaak vindt in het feit, dat een heuvel van een antagonist als een wig bijt in de interproximale ruimte van twee elementen. Dat is een misstand, die buitengewoon gemakkelijk te verhelpen is, door dien knobbel even af te slijpen, waardoor de wigwerking opgeheven wordt. Dit is echter iets, wat blijkbaar meermalen over het hoofd gezien wordt, men denkt er te dikwijls niet aan. Daarom geloof ik, dat deze kleine aanvulling voor de practici van het grootste gewicht is. Bij klachten over defecten in interproximale ruimten moet men aandacht schenken aan den antagonist en aan de wijze waarop gebeten wordt ter plaatse, waar geklaagd wordt.

De heer J. Sanders Ez.: Mijnheer de Voorzitter! De bezwaren, waaraan collega Switters op deze wijze wenscht tegemoet te komen, hebben wij zeker allen wel eens ontmoet en het verdient dus zeker ons aller dank wanneer pogingen worden aangewend om te voorzien in zulke gevallen, waarin schrijvers van leerboeken zoo dikwijls in gebreke blijven. Ik geloof, dat in het denkbeeld van den heer Switters, dat hij, naar zijne eigen mededeelingen, nog niet voldoende aan de praktijk getoetst heeft om daarover een eindoordeel te geven, wel heel veel goeds zit, maar bij de uitwerking rijst bij mij toch wel eene enkele vraag. Zooals ik hier zoowel het gipsmodel als het kleine fantoom-model zie, komt het mij voor, dat onnoodig eene retentieplaats voor spijsresten wordt gemaakt. Ik zie vooral bij het kleine fantoom-model een zeer scherp hoek tegen die eene kies aan. Onge-

twijfeld vormt dit eene retentieplaats, ook wanneer de patiënt dit niet als een last mocht gevoelen, zoodat het gevaar van secundaire caries op die plaats mij zeer groot lijkt. Door den vorm van die inlays wat te wijzigen kan, geloof ik, aan dat bezwaar worden tegemoet gekomen. Verder vraag ik mij af waarom collega Switters die kiezen met dat slot aan elkander bevestigt. Door zijne voordracht is dat, geloof ik, nog niet voldoende naar voren gekomen. Is het de bedoeling, het kauwvlak zoo te verbreedden, dat er geen gelegenheid meer is voor spijsresten om interproximaal binnen te dringen, en is dat het eenige doel, of wil hij ook de kiezen aan elkander bevestigen, waardoor hij dan zou voorkomen, dat de interproximale ruimte langzamerhand grooter wordt? Wanneer dat het geval is, dan zal deze methode misschien kunnen helpen, maar ik heb dit den heer Switters niet met zooveel woorden hooren verklaren. Wanneer het alleen gaat om het wijzigen van de interproximale ruimte en dus het wijzigen van den vorm van de vullingen, dan geloof ik, dat men volstaan kan met de contouren van de beide vullingen dusdanig te vormen, dat zij zijn in overeenstemming met de omstandigheden. Dat wil dus zeggen, dat in een geval, waarin de interproximale ruimte zoo groot is, dat niet meer mag worden verwacht, dat die door den interdentalen papil zal worden aangevuld, men het contactpunt veel lager legt dan normaal te doen gebruikelijk en gewenscht is. Wanneer wij dus in een zoodanig geval heel ouderwetsch die beide kiezen afzonderlijk laten staan, maar het contactpunt niet op de traditioneele plaats leggen, doch zeer dicht naar de gingiva toe, en wanneer wij dan van het contactpunt een zeer breed contactvlak maken, dan geloof ik, dat wij aan dit bezwaar voor een groot deel zouden tegemoetkomen. Natuurlijk bereiken wij dan niet een vasthouden van de elementen, maar ik weet niet of dit de bedoeling is van den heer Switters, en wanneer de uitwerking niet anders kan plaats hebben dan zij in deze fantoom-modellen geschied is, dan voorzie ik voorloopig het gevaar van die retentieplaatsen, waarop ik zoeven wees, als een gevaar, dat grooter is dan het nut. Ik zou gaarne het oordeel van den geachten inleider daarover hooren.

De heer Schutte: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde den heer Switters vragen, of dit een idee is van hemzelf. Ik zie al, de bescheidenheid verbiedt U ja te zeggen, maar dan wilde ik U toch mijn compliment hierover maken, want wij lijden in ons vak aan het groote bezwaar van eeuwig theoretiseeren en nooit probeeren. Men zegt wel:

het moet een diamantvorm wezen, anders deugt het niet, maar eigenlijk deugt het nooit, want defecten kan men nooit meer normaal maken. Daar is geen quaestie van. Zelfs de knapste chirurg kan iets, wat eenmaal gebroken is, niet weer normaal maken, want daar is nu eenmaal iets defect.

Nu spijt het mij, en dat is geen persoonlijk feit (dat mijn vriend Sanders, dien wij altijd „lege artis” noemen, er zoo ongelooflijk naast is. Over het werk van den heer Sanders behoeven wij niet te spreken, want dat is boven bespreking, maar hij heeft niet goed geluisterd, en dat valt mij van hem tegen. De heer Switters heeft ons werkelijk een practischen hint gegeven. Waarom draait het? Wij zitten hier niet met een model, dat in de boekjes wel wordt beschreven, van iemand, die een mooi gebit heeft, met tanden als heipalen, en die een paar approximale gaatjes krijgt, maar wij hebben te doen met menschen van 40 à 50 jaar, met tanden en kiezen, die al bedenkelijk zóó beginnen te doen. Daarvoor moeten wij iets vinden. Iets wat wij, bij wijze van spreken, operatief zouden kunnen doen bij een kind van 14 of 15 jaar, zou bij zulk een man van 40 of 50 jaar hopeloos mislukken. Wat de heer Switters zeide, is werkelijk een geniaal bedenkfel. In de praktijk heb ik het vroeger wel eens ontmoet — zelf heb ik het nooit willen maken, want ik vond het verschrikkelijk onlogisch — dat collega's probeerden twee vullingen tot één te maken, met het onherroepelijk resultaat, dat de vulling in beide kiezen losraakte, of dat zij één kies meesleepte. Nu is de idee van een klein weerhaakje of een slot, waardoor de kies, die toch los staat, tegengehouden wordt, zoo iets als het handje, dat men iemand geeft die over een smalle plank moet gaan, waar hij niet overheen durft. Als hij vallen moet, valt hij toch, maar hij heeft nu de idee, dat hij wordt gesteund. Zoo is hier de idee, dat geen spijsresten tusschen de kiezen komen. Men mag het vlak zoo groot maken als men wil, ze komen er toch tusschen. In de boekjes wordt wel gezegd van niet, maar het is toch zoo. De patiënt wil van dien last af, en dat wordt wel een beetje te veel uit het oog verloren.

Het eenige, maar dat is van zeer ondergeschikt belang, wat ik den heer Switters zou willen vragen, is: of het niet practisch zou zijn dien step in plaats van een vierkant een eenigszins afgerond model te geven. Op de teekening (ik ben een beetje slecht van gezicht, en het modelletje heb ik nog niet gezien) lijkt het mij absoluut in elkaar te sluiten. Wanneer die hoeken werden afgerond en er daardoor een

beetje beweging in kwam, zou dat misschien aan te bevelen zijn. Dit is geen aanmerking, maar eene opmerking.

De heer J. Sanders Ez.: Mijnheer de Voorzitter! Mag ik het woord voor een persoonlijk feit?

De Voorzitter: Ik meen, dat ik den heer Sanders de gelegenheid moet geven om zich hierover uit te spreken.

De heer J. Sanders Ez.: Mijnheer de Voorzitter! Het heeft mij verbaasd en bedroefd, dat mijn woorden bij iemand als den heer Schutte een indruk wekken als waarvan zijne redevoering getuigde. Dat zal natuurlijk aan mij liggen. Nu is het in de eerste plaats aan te bevelen, dat degene, die deelneemt aan de discussie over een voordracht, den nadruk legt op hetgeen de spreker in zijne voordracht heeft medegedeeld en niet op hetgeen een toevallig debater te berde brengt. Maar, dit daargelaten — en dit meen ik nu met allen ernst waarop de zaak aanspraak heeft — wanneer mijne woorden bij den heer Schutte den indruk hebben gewekt van mindere waardeering voor de pogingen van den heer Switters, dan spijt het mij zeer dat ik mij zoo ongelukkig heb uitgedrukt. Wanneer men echter tegen ernstig werk van een ernstig voordrager, zooals de heer Switters is, eene bedenking inbrengt, die men onwillekeurig bij zich voelt oprijzen als men hiervan voor het eerst hoort, dan geloof ik niet, dat dit beschouwd moet worden als eene oppositie, die uit minder behoorlijke motieven kan worden verklaard. Wanneer ik als voordrager eene dusdanige tegenwerping zou ontmoeten, zou ik het apprecieeren, dat men niet zonder meer er overheen loopt, maar dat men ook de kleinigheden er uit wil halen en mij dus in de gelegenheid stelt aan gerezen bezwaren tegemoet te komen. Ik betuig nogmaals mijn spijt, dat ik dat niet voldoende heb laten blijken.

De heer Nord: Mijnheer de Voorzitter! Ik heb met groote belangstelling deze methode gevolgd, ik ben overtuigd, dat zij in de praktijk groot nut kan hebben, en ik zal haar ook gaarne in toepassing brengen. Ik zou echter ook de vraag willen stellen, die de heer Schutte ten slotte stelde, n.l. of de heer Switters eene speciale bedoeling heeft gehad met dezen step den vorm te geven als bijv. bij eene inlay-brug. Hij zeide, dat hij prijs stelt op het behoud van de onder-

linge bewegelijkheid van de beide elementen en het wil mij voorkomen, dat hij aldus die bewegelijkheid noodeloos vermindert. Heeft hij daarmee eene speciale bedoeling gehad, of zou hij ook geen bezwaar hebben tegen eene meer komvormige verbinding, waardoor de bewegelijkheid ontegenzeggelijk grooter wordt?

Wat betreft de rententieplaats voor spijsresten, waarover de heer Sanders het had, ik weet niet of hij het model al heeft gezien, dat hier is rondgegaan. Als hij dat gezien heeft, kan ik mij niet voorstellen, dat hij heel veel bezwaar kan hebben; mits het op de juiste wijze geprepareerd is.

De heer M. de Boer: Mijnheer de Voorzitter! Ik wilde gaarne de aandacht vestigen op eene kleinigheid, waarmee ik in veel gevallen baat heb gehad. De klachten, waarmee patiënten bij ons komen en die duidelijk geschilderd zijn door den heer Switters, worden opgeheven door de pogingen, die hij heeft aangewend, maar, zooals ook collega Van Hasselt reeds gezegd heeft, niet in alle gevallen. Er zijn gevallen, waarin het nuttig is den antagonist een beetje af te vlakken. Doch dan blijft er nog eene serie van gevallen over, die slechts tot eene oplossing komt, wanneer men een anderen maatregel neemt. Wanneer wij lezen over bescherming van de interproximale ruimte en over het belang van het contactpunt, dan mochten wij die zaken wel voor ons zien gedrukt in vette letters, zóó belangrijk zijn zij. Wanneer wij in de praktijk rond zien, dan bemerken wij dikwijls, dat die eischen verwaarloosd worden, welke toch eigenlijk nummer één staan in de lijst, waaraan eene vulling moet voldoen.

Eenige jaren geleden is een zeer mooi artikel gepubliceerd, waarin de schrijver wijst op het belang der anatomische vorming van de vulling. Dat artikel heeft mij geholpen in vele gevallen. Wij hebben nu gehoord van den heer Switters hoe belangrijk het contactpunt en het contactvlak zijn, en van den heer Van Hasselt hebben wij gehoord dat, als de antagonist te diep inbijt, dit ook bezwaren kan opleveren, die kunnen worden opgeheven door hem een beetje af te slijpen. Wat is de quaestie? Wanneer de antagonist met een knobbel spijzen drukt in de tegenoverliggende elementen, dan moet er voor die spijs een uitweg zijn. Tegenover iederen knobbel moet een gleuf staan, en wanneer de knobbel de gleuf afsluit, zooals hier, dan worden de spijsresten gedrukt in de proximale ruimte. Er is noodig een raakpunt en niet een raakvlak. Het spreekt vanzelf, dat wij nooit

kunnen zorgen dat deze ruimte wederom beschermd wordt door het tandvleesch na retractie ervan. De patiënt heeft zijn best te doen om haar schoon te houden, en gelukt dat niet, dan moet later op de eene of andere wijze gevuld worden; maar, zooals ik zeide: de spijsresten die door een knobbel gebeten worden in een gleuf, moeten een uitweg vinden. Is die knobbel te sterk, dan slijpen wij hem een beetje af, doch heeft de vulling hier een te vlak verloop, dan zien wij bij de reeds genomen maatregelen het kwaad persisteren. Wanneer U nu er toe overgaat de vulling den oorspronkelijken anatomischen vorm van het kauwvlak te geven door haar hier uit te diepen en de fissuur aan te leggen,

(TEEKENING)

dan zult U de klachten opheffen. Ik onderstel hier een bovenkaakmolaar. Dan komen wij hier uit de fov. mes. over een min of meer verhoogden rug en zoo door de diepte van de fov. dist. over den verhoogden distalen rand naar het contactpunt langs eene steile helling. Zoo zult U, wanneer door de andere maatregelen de verschijnselen nog niet opgeheven zijn, dikwijls hierin de oplossing vinden.

De heer Switters: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil beginnen met te bedanken voor de waardeerende woorden, die ik van verschillende kanten heb mogen hooren. Verder zal ik trachten de bedenkingen, die van eenige zijden geopperd zijn, zoo goed mogelijk te beantwoorden. Mag ik dan misschien beginnen met de opmerking, die de heeren Schutte en Nord hebben gemaakt over den vorm van den step in de inlay. Het model, dat ik rondgeef, is eigenlijk niet geheel en al zoo als ik het mij voorstel. U kunt U beter hieraan houden, dit is door mij van begin af aan gecontroleerd, zoodat het geheel naar mijn eisch gemaakt is, terwijl het andere klaar was voor ik het wist en niet geheel juist de bedoeling weergeeft. U ziet, deze step laat veel meer bewegingsvrijheid toe en hier is die verdieping zóó dat naar mesiaal of distaal verschuiven niet meer kan. Al te rond mag het ook niet wezen, want er moet een weerstand zijn, een vlak waarop het rust. Dat is er niet, als het rond wordt en dan is er te veel ruimte tusschen de inlay, den step en den rand zelf. Er zouden spijsresten tusschen kunnen komen en caries kan ontstaan. Wij moeten dus zorgen, dat deze toegang ook weer zoo goed mogelijk afgesloten wordt.

Wat de opmerking van den heer Sanders betreft, zeker, wij hebben hier ook de moeilijkheid, dat retentie van spijsresten plaats vindt, maar wanneer men gewoon vult met een contactpunt, is die retentie veel erger; ik ben alleen van plan dit toe te passen wanneer gewoon contact-herstel niet mogelijk is, waar n.l. elementen ontbreken en de burenen meestal niet gefixeerd zijn. Vandaag staat zulk een tand zoo, en over een jaar is hij een eind opgeschoven; vandaag is er een prachtig contactpunt gemaakt en over jaar is er weer ruimte en krijgt de patiënt weer last. De tand staat bovendien niet geheel vast in de kaak, en al is het contact nog zoo mooi uitgebouwd, de spijsresten drukken er tusschen en worden er als het ware ingeperst. Als U den mond onderzoekt, is de ruimte dikwijls volgepropt met spijsresten. Het kan niet anders of dit moet den patiënt last veroorzaken. Het is niet mijne bedoeling dit toe te passen in gewone gevallen van proximale vullingen. Alleen in die, waarin de patiënt steeds weer komt met de klacht: ik kan dien kant niet goed gebruiken, en waar men dan ziet, dat spijsresten zoo te zeggen niet te verwijderen zijn, daar, meen ik, kan dit een succes wezen.

De verdieping in den step heb ik expres gemaakt om te voorkomen, dat de elementen bewegen, want ook al staan ze niet los, gaan zij toch dikwijls wandelen, wanneer burenen ontbreken. Als zij vandaag hier staan, staan zij over een jaar op zij. Dat moeten wij voorkomen, en dat kunnen wij voorkomen door de vulling een vorm te geven zoo, dat zij hier gefixeerd wordt. De vulling voorkomt, dat voëdselvezels er in geperst worden, en dat is het grootste bezwaar, al zullen er hierin ook nog wel spijsresten komen van terzijde, die den patiënt last kunnen geven.

De retentie van spijsresten is volgens het model, dat rondgaat, mogelijk, maar dat heeft nog niet precies den vorm, dien wij moeten geven. Wij moeten dat nog even op verschillende wijzen probeeren, maar hier ziet U het anders en zal die retentie lang niet in die mate aanwezig zijn. Het gaat om die gevallen, waarin men geen goed contact kan maken, waar sterke retentie van spijsresten is en gemakkelijk caries optreedt.

Verder wil ik den heer Sanders gaarne zeggen dat ik de opmerkingen, die hij gemaakt heeft, niet beschouwd heb als bedoeld te zijn, zooals de heer Schutte ze misschien heeft opgenomen. Ik heb ze gewoon opgevat als waardeering en als eene poging tot verbetering van de idee.

De heer Van Hasselt heeft mij er op attent gemaakt, dat ik een belangrijk onderdeel vergeten heb. Inderdaad, ik heb dat niet genoemd en wat hij er van zeide, is volkomen juist, daarvan ben ik ook overtuigd. Meestal zal men door het afslijpen van den antagonist den toestand voor den patiënt veel gunstiger kunnen maken, maar in de gevallen, die ik noemde, is dat als regel niet voldoende. Ik heb de bespreking van de interproximale ruimte alleen genomen als uitgangspunt om U die idee te kunnen brengen, maar ik heb die niet uitvoerig behandeld. Had ik dat wel gedaan, dan zou ik ook dit punt genoemd hebben en zou ik er ook op hebben gewezen dat, zooals de heer De Boer terecht gezegd heeft, ook de vorm van het kauwvlak van heel veel gewicht is om te voorkomen, dat men voedselresten krijgt in de interproximale ruimte.

Ik vergat nog eene opmerking van den heer Sanders. Een breed contactvlak heeft toch ook zijn bezwaren. Er komt niet zoo gemakkelijk voedsel tusschen, maar als het er tusschen zit, is het er niet zoo licht uit te krijgen; er wordt steeds meer tusschen geperst en de toestand wordt steeds ongunstiger.

De heer Van den Berg: Ik heb het begin van de voordracht niet gehoord, maar misschien mag ik nog even eene vraag stellen. Gesteld, dat er voedsel zat tusschen de premolaar en de molaar en de molaar heeft aan den approximalen kant eene kleine caviteit gekregen, heel oppervlakkig, doet U dan toch deze groote preparatie?

De heer Switters: Dat moet afhangen van het geval in quaestie.

De heer Van den Berg: Dan zou ik graag wijziging hebben gezien in deze preparatie. Wanneer wij daar een contactpunt willen herstellen en tevens vastleggen met een inlay, dan vind ik, dat wij door zulk eene groote caviteitpreparatie te veel kans loopen op irritatie van de pulpa. Dat moeten wij probeeren te voorkomen, en daarom zou ik in overweging geven dit, wat ik zelf wel heb gedaan.

(TEEKENING).

Wanneer wij eene verankering willen hebben in deze molaar, en wij kijken over de kauwvlakke, dan zou ik met een $\frac{7}{8}$ steentje dezen rand willen wegslijpen. Met een klein plat gemonteerd Miller

steentje slijpt men ook aan dezen kant en zoo kunnen wij met eene scherp en fissuurboor hier onzen zwaluwstaart maken en dan met de fissuurboor dezen rand even ondermijnen. Dan hebben wij een heel oppervlakkige caviteit aan den approximalen kant, wij kunnen mooi modelleeren en hetzelfde principe toepassen zonder eene zoo groote caviteit te maken in het dentine. Daardoor zal men met eene eenvoudiger preparatie kunnen volstaan, veel minder gevoeligheid veroorzaken en behoudt met eene veel betere bescherming van de pulpa.

De heer Switters: Ik heb mij de vraag, of men eene kleine caviteit zoo ver zou uitbreiden, niet bepaald ingedacht, maar ik wil er wel op wijzen, als deze inlay hier los inzit, dat die rand niet te dicht mag komen bij den rand van de caviteit, want dan komt hier caries.

De heer Van den Berg: Natuurlijk, maar dat is ook niet noodig. Hier moet men te veel wegnemen om voor de inlay een goed houvast te hebben, omdat de bevestiging gezocht is niet alleen aan den occlusalen kant, maar ook aan den approximalen kant. Wanneer ik aan de kauwvlakte met een steen breed wegneem, dan kan ik hetzelfde resultaat bereiken zonder zooveel dentine weg te nemen, en op die manier maken wij ook den buccalen en den lingualen kant zwaker. Aan de approximale zijde moeten wij het alleen doen ten behoeve van „the extension for prevention”.

De heer Switters: Er zijn heel veel mogelijkheden. Mijn doel was alleen de aandacht te vestigen op eene idee tot bescherming van de interproximale ruimte. Daaraan moeten wij vooral denken, en daarom is dit vrij breed uitgevoerd. Als dit klein en smal zou zijn, gaan de spijsresten er toch langs. De vulling moet hier derhalve breed wezen, en dan moet zij dus ook vrij breed in eene andere steunvulling zitten, maar er zijn verschillende manieren mogelijk om dat uit te voeren. Ik geloof, dat hetgeen U aangeeft, ook dikwijls resultaat zal opleveren, maar ik heb mij in dit bepaalde geval niet ingedacht.

De Voorzitter: Ten slotte wil ik gaarne ook persoonlijk een woord van waardeering voegen bij die, door de verschillende sprekers reeds geuit voor het nieuwe, dat de heer Switters op een zeer belangrijk punt van de practische uitoefening van ons beroep heeft gebracht. Ik zal, nu de verschillende punten, waaraan ik zoo gedacht

had, door verschillende sprekers zijn genoemd, alleen nog opmerken dat, hoezeer het mij verheugt, dat de heer Switters met iets nieuws gekomen is, dat van belang kan zijn, het mij eveneens verheugt dat niet uit de vergadering gekomen is eene heethoofdige discussie, zooals wij een paar jaar geleden eens gehad hebben, toen verschillende personen tegenover mij en een ander, die sterk verdedigden de opruiming van interproximale ruimten, zaten met tandenstokers, oudere collega's zelfs, en zeiden: wat praat gij toch, dit is eenvoudig iets, wat bestaat en waarin men zich moet schikken. Ik ben blij, dat in deze vergadering geen enkele aanwijzing in die richting geweest is, dat wij dus vooruitgegaan zijn in dit opzicht, en dat zal zeker ook liggen aan wat langzamerhand aan opvoedende kracht van onze vergaderingen is uitgegaan. Ik dank den heer Switters zeer voor zijne voordracht. (*Applaus*).

Aangezien voor de voordracht van mej. Schuiringa patiënten aanwezig zijn, die wij liefst niet langer willen laten wachten, zal thans mej. Schuiringa hare voordracht houden, waarna de heer Switters zal voortgaan.

3. Voordracht van Mej. J. G. Schuiringa over: Eenige gevallen van obturatoren.

De Voorzitter: Gaarne wil ik mej. Schuiringa bedanken voor de groote moeite, die zij zich gegeven heeft om ons een beeld te geven van het vele werk, dat door haar persoonlijk en ook aan het Instituut gedaan wordt, en voor de zeer zorgvuldige voorbereiding om ook de patiënten hier te demonstreeren. Wij weten allen hoeveel moeite dat kost bij drukke werkzaamheden. Ik zou echter niet willen verzwijgen wat ik daarbij gemerkt heb, n.l. dat een weinig genoemd persoon zeer veel gedaan heeft aan de practische uitvoering van dit werk. Het is de heer Bicknese, en mij dunkt dat allen, die dit gezien hebben, zullen toegeven, dat ook hem daarvoor lof toekomt. (*Applaus*).

De heer Van Hasselt: Mijnheer de Voorzitter! Na de voordracht en demonstratie van collega Schuiringa is mij het volgende in de gedachten gekomen. Zooals U weet, heb ik gisterenavond eene opwekking gericht tot de leden van het Genootschap om de vruchten van hunne studie en werkzaamheden, voorzoover die van genoegzaam belang zijn, in eene voordracht of demonstratie vast te leggen en die,

hetzij persoonlijk, hetzij langs anderen weg, te brengen op het internationaal congres, dat in Augustus te Philadelphia zal worden gehouden. Wanneer ik nu deze schitterende resultaten van het werken op het Tandheelkundig Instituut aanschouw en ik bedenken, dat wij betrekkelijk zelden in de literatuur eene eenigszins uitvoerige behandeling van obturatoren tegenkomen (wij zien wel eens af en toe een enkel geval, maar nooit eene serie van gevallen, zooals ons vandaag is getoond), dan geloof ik, dat eene voordracht als die van mej. Schuiringa, uitgewerkt en getooid met modellen, afbeeldingen, enz., pasklaar gemaakt voor eene dergelijke omgeving, daar een schitterend succes zal hebben. Ik herinner mij, dat op het congres te Parijs in 1900 een collega uit Nancy (wiens naam ik mij op het oogenblik niet herinner) naast obturatoren ook eenige gezichtsplastiek demonstreerde. Het enthousiasme en de belangstelling voor die voordracht waren zoo groot, dat hem de gouden medaille van dat congres is toegekend. Dit alleen als bewijs, dat onder de collega's groote belangstelling bestaat voor dergelijken arbeid. Wanneer mej. Schuiringa den tijd en ook gelegenheid en ambitie zou kunnen vinden om deze voordracht in geschikten vorm pasklaar te maken voor het congres, dan ben ik overtuigd, dat zij daarmede een groot succes zal behalen, niet alleen persoonlijk, maar ook voor ons land. Wanneer wij er op kunnen wijzen, dat aan ons onderwijs-instituut te Utrecht dergelijke arbeid gedaan wordt, dat er personen aan verbonden zijn, die dit kunnen scheppen, dan zou dat, misschien nog verhoogd door de charme dat het eene vrouwelijke collega is die dit uitvoert, een prachtwerk zijn voor ons land. Ik heb dus het woord gevraagd uitsluitend om mej. Schuiringa op te wekken voor dit denkbeeld en ik hoop, dat zij het in ernstige overweging zal nemen. (*Applaus*).

De heer Schutte: Mijnheer de Voorzitter! Ik wil gaarne mijne hulde voegen bij hetgeen collega Van Hasselt reeds heeft gezegd. Zooals gij U misschien zult herinneren, heb ik mij ook wel eens met obturatoren bezig gehouden. Ik heb zelfs het genoegen gehad voor prof. Miller een te mogen demonstreeren, maar het blijven altijd eenlingen. Ik heb dien patiënt ook nog voor het Genootschap kunnen demonstreeren, doch het is geweldig moeilijk eenige bij elkaar te krijgen. Dergelijke menschen zijn stakkerds, en in de praktijk zitten wij er wel eens mee, want het is niet zoo gemakkelijk een obturator te maken, die ook maar aan redelijke eischen voldoet. Het heeft mij

dan ook buitengewoon genoeg gedaan eene zoo uitgebreide serie te mogen zien. Persoonlijk doe ik het op eene andere manier, maar ik ben toch zeer blij, dat ik dit gezien heb, want hierdoor is mij voor sommige lastige gevallen een gezichtspunt geopend. Het doet mijn vaderlandsche hart goed, al ben ik heusch geen chauvinist, dat dit ook weer in Utrecht is uitgedacht. Zoo zijn wij op den goeden weg. Wij moeten los van al die buitenlandsche voorbeelden, wij moeten onze eigen wegen vinden. Het doet mij genoeg, dat ik vandaag nu al voor den tweeden keer iets hoor, dat uit eigen kring komt, en dat den toets der critiek in ruime mate kan doorstaan. Ik dank mej. Schuiringa voor haar werk, dat ik buitengewoon af vind.

De heer V a n L o o n: Mijnheer de Voorzitter. Als men groote dingen ziet, moet men zoo weinig mogelijk zeggen, en als de eene lector het woord gaat richten tot den anderen lector, dan kan dat allicht het karakter krijgen van een oratio pro domo. Dat zou ik niet gaarne willen. Toch wil ik uiting geven aan den diepen indruk, dien eene dergelijke demonstratie van zeven obturatoren op mij heeft gemaakt. Ik kan dat niet zoo laten gaan, omdat ik niet alleen gezien heb het eindresultaat, maar ook weet welk geweldig werk daaraan verbonden is geweest bij patiënten van zoo jeugdigen leeftijd. Ook ik wil een woord laten klinken van groote hulde aan wat ik zou willen noemen de obturatoren-school van Utrecht, aan de chef daarvan, mej. Schuiringa en aan de assistenten, die onder hare leiding het zoo ver hebben kunnen brengen, dat zij dit hebben geproduceerd en het ons hebben kunnen laten zien.

De heer N o r d: Ik zou nog graag eene opmerking willen maken die slechts zijdelings verband houdt met de obturatoren. Ik heb gehoord dat mej. Schuiringa in verband met hare ervaring op de elementen, waaraan de obturator bevestigd wordt, volle kronen zet. Zij moest dan de pulpa opofferen, maar, zeide zij, „wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen”. Als ik het goed begrijp, doet U dat dus ook bij kinderen?

Mej. S c h u i r i n g a: Neen, bij kinderen natuurlijk niet. Bij kinderen hebben wij aan de elementen niets geslepen. Wanneer bij oudere patiënten de kronen te veel moeten worden afgeslepen, lijkt het ons beter den tand te devitaliseeren.

De heer N o r d: Dus U devitaliseert niet principieel?

Mej. Schuiringa: Neen, wij gaan van het principe uit, dat iedere pulpa, die nog gered kan worden, dient te worden behouden.

De heer Nord: Dan ben ik volkomen tevreden.

De Voorzitter: Ik geloof, dat voldoende lof gesproken is, misschien niet voldoende ten opzichte van het kolossale werk, dat wij gezien hebben, maar wel voldoende naar wat uit 's menschen mond kan komen. Ik hoop, dat mej. Schuiringa daarin eenige belooning zal voelen voor hare moeite en haar resultaat en ik hoop, dat wij vaak nog in de gelegenheid zullen zijn haar werk te bewonderen en er van te leeren. (*Applaus*).

2b. Voordracht met lichtbeelden van den Heer J. W. Switters over: Eenige gevallen van wortelkanaalbehandeling.

De Voorzitter: Dit was weer eene zeer belangrijke mededeeling, en ook eene belangrijke reeks van beelden om te staven wat de heer Switters ook vroeger al heeft betoogd: dat men in tal van gevallen met eene medicamenteuse behandeling zeer veel kan bereiken, en wel met beelden waaraan men, om zoo te zeggen, niet meer kan twijfelen. Wij zijn den heer Switters hiervoor dank verschuldigd, wij mogen hopen, dat hij op dezen weg zal voortgaan en dat hij ons na een zeker tijdsverloop weer de resultaten zal toonen, die nu en dan verkregen worden op de wijze, zooals hij de behandeling leidt.

Mag ik vragen, of iemand nog het woord verlangt naar aanleiding van deze voordracht?

De heer J. Sanders E z.: Mijnheer de Voorzitter. Het behoeft wel geen betoog, dat ik met zeer groote voldoening deze uiteenzetting van een zoo competent man als de leider van de conserveerende afdeeling van dit Instituut is, heb aangehoord. Het was mij bekend, dat collega Switters gunstig stond tegenover de conclusies, welke ik nu precies een jaar geleden gemeend heb te mogen trekken uit mijn onderzoek, door velen van U aangehoord. Het verheugde mij zeer, dat hij nu eens in eene kleine serie van gevallen ook daadwerkelijk bewezen heeft, dat hij, geheel onafhankelijk van wat ik gedurende eene reeks van jaren had waargenomen, hetzelfde heeft gevonden.

Ik zou nog even de aandacht willen vestigen op eene enkele omstandigheid, waarop de heer Switters niet nader is ingegaan. De heer Switters weet, en het zal verschillenden Uwer zijn opgevallen, dat in het tweede geval, waar hij een beneden-incisief behandeld heeft, het wortelkanaal lang niet tot den apex is gevuld. Desondanks is eene belangrijke verbetering bereikt. Dit komt overeen met vele van de gevallen, die ik het vorige jaar van spr.'s plaats heb vertoond. Dit ook moet ons er toe leiden om over dien eisch van het vullen van het wortelkanaal to the very apex na te denken en dien eisch in ieder geval niet zoo orthodox te aanvaarden als zij door verschillenden, vooral van de Amerikanen, is gesteld. Ook ik heb gevallen vertoond, ik herinner mij o.a. dat van eene molaar, waarin de wortelkanaalvulling en ook zelfs de wortelkanaalbehandeling blijkbaar lang niet tot den apex toe had plaats gehad en waar niet alleen alle subjectieve symptomen, voorzoover die blijken uit het röntgenogram en de vergelijking van röntgenogrammen uit verschillende periodes, geheel hersteld waren. Het deed mij genoegen, dat de heer Switters er nu ook een geval bij had, dat ons zeker er toe moet leiden om den wel haast klassieken eisch van het behandelen en het vullen van het wortelkanaal tot den apex los te laten.

De heer Van Loon: Mijnheer de Voorzitter. Ik heb nu al eenige jaren met groote belangstelling gevolgd het streven van den heer Switters, om te bewijzen dat de medicamenteuse behandeling van tanden en het omgevende weefsel tot genezing kan leiden. Dit is natuurlijk eene zaak van groote beteekenis. Men zou anders twee soorten tandheelkunde kunnen krijgen, de eene die zegt: conserveeren en alles behandelen, en eene andere tandheelkunde, waarvoor men misschien uit de vergadering verwijderd zou kunnen worden: al het pulpalooze er uit. Ik heb dat een jaar of tien geleden verkondigd en ik ben inderdaad bijna uit de vergadering verwijderd. Uit de Amerikaansche literatuur blijkt, dat de grootste mannen de stelling verdedigen als de pulpa er niet meer in zit, extraheer dan maar, en maak zoo eene eenvoudige tandheelkunde. Voor die richting heb ik altijd heel veel gevoeld, maar ik geloof, dat de heer Switters op het oogenblik aardig bezig is mij te bekeeren. Als ik zie, wat hij met dien grootsten hof gedaan heeft, dan kan ik niet anders dan volmondig erkennen, dat er genezing is. Daarover zijn wij het eens, U hebt mij dus bekeerd.

Ik sta voor deze dingen als clinicus en als patholoog-anatoom. Als

het eenigszins kan, moeten die twee verbonden worden. De clinicus gebruikt bij zijne diagnose de woorden haard en hof, en daarmee is hij klaar. Vaak zegt hij zelfs: er is eene holte, en hij concludeert dat eigenlijk op een verschil in schaduwsterkte. Nu zou ik gaarne van U willen weten of U zich kunt voorstellen wat daar eigenlijk gebeurt. Op één ding wil ik nog wijzen. U denkt, dat die verschillen in beenverdikking veroorzaakt zijn door opnamen onder verschillende hoeken. Ik zou daarbij willen inlasschen de sterkte van de lamp, en ik zou bij dergelijke onderzoekingen, waarmee U wel zult doorgaan, altijd vermeld willen zien de sterkte van de lamp bij de verschillende opnamen. Ik zou mij kunnen voorstellen dat dezelfde foto van de beginstadia met een zeer sterken Astraal genomen was en dat U gezegd hadt: om dien tand is eene holte. Dat kunt U nu niet doen. U hebt weekere stralen gehad, en als men scherp kijkt, kan men de geheele contour van de spongiosa zien. Als U echter dezelfde beginkiek genomen hadt met drie lampen van verschillende sterkte, en een met een geweldig harden straal, dan zou U tot de conclusie zijn gekomen, dat er een holte was, en dan zou U hebben bewezen, dat door medicamenteuse behandeling de holte was opgevuld en regeneratie van het beenweefsel had plaats gehad.

Pathologisch-anatomisch staat voor mij wel positief vast, dat genezing kan plaats hebben. Amerikanen hebben hetzelfde ook wel gedaan. Alleen, den ouden hof kan men verschrikkelijk lang volgen, en daarop val ik altijd. Op een kiek kunt U zeggen: al kijk ik nog zoo scherp, ik kan niets meer vinden, maar in alle kieken waar U zelf zegt: ik kan het niet precies meer volgen, is dezelfde lijn. Het zou interessant zijn te weten, wat die scherpe lijn is. Wat gebeurt er nu met dat been? U kunt niet zeggen: de compacta of de lamina dura wordt weer nieuw gevormd. Dat geloof ik niet, maar dat is eene pathologisch-anatomische quaestie, waarop ik niet wil ingaan. Het lijkt mij toe, dat als reactie op den pulpaloozen tand in de omgeving van het beenweefsel iets gebeurt met de zouten, met het anorganische materiaal, hetgeen, laten wij zeggen, verwijderd wordt en dat daardoor de schaduw sterker wordt al naar mate van de sterkte van de lamp. Maar het rooster, waarop de anorganische zouten worden gedeponeed, dus de organische materie, blijft bestaan. Door de uitwerking van Uwe medicamenten scheidt U een toestand, waarbij de appositie en de depositie van kalkzouten uit het bloed weer in het rooster van het organische weefsel komt. Wat U in het begin laat zien is, dat U door mine-

realisatie het organisch substraat van de geheele zaak weer opwerkt. Dat is mijne meening. Ik zou dus graag willen, dat U bij voortzetting van Uw onderzoek den factor van de sterkte van de lamp er bij betrok. En dan, er kunnen ook gevallen zijn, die U openmaakt. Ik heb dat zoeven al met den heer Van Nieuwenhoven Helbach afgesproken, hij zal er Maandag direct mede beginnen. Hij zegt: „als ik eene foto lees, heb ik absoluut geen idee welk pathologisch-anatomisch beeld ik aan een bepaald schaduwbeeld moet associeeren. Tusschen helderwit en donkerzwart heb ik alle nuances van grijs. Wat moet ik associeeren, pathologisch-anatomisch, aan eene schaduw op een kiek?” Daarop kan alleen de operateur het antwoord geven. Als U dus gevallen hebt, die U niet medicamenteus wenscht te behandelen, dan moet U het röntgenbeeld controleeren en dan maak ik mij sterk, dat, waar U eene holte hebt gediagnostiseerd, de operateur nog wel op been zal stuiten. Van den operateur verwacht ik dus de aanvulling op Uw antwoord op de vraag, wat pathologisch-anatomisch eigenlijk gebeurt.

De heer Switters: Mijnheer de Voorzitter! Ik ben zeer dankbaar voor de woorden van de heeren Sanders en Van Loon, die blijk gaven van waardeering voor mijn werk. Misschien mag ik eerst trachten iets te zeggen in antwoord aan den heer Van Loon, die nogal veel bedenkingen heeft. Ik ben geen patholoog-anatoom, dus ik kan op zijne vragen niet diep ingaan, maar ik zou hem wel willen vragen of hij ook niet verscheiden malen heeft opgemerkt, wanneer men bij zulk een chronisch proces de zaak openmaakt, dat men door de buitenste beenlamel komt in eene holte, soms gevuld met vocht, etter of soms met week bindweefsel. Ik vermoed, dat hij dat toch dikwijls moet hebben gezien, zoo niet in de meeste gevallen. De aanwezigheid van die holte zal dan de oorzaak zijn van de verandering op het röntgenbeeld. Er kunnen ook andere oorzaken wezen, U sprak van onttrekking van kalkzouten aan het been, die kon ook schaduwen geven; het kan dit wezen of iets anders, maar op de foto constateeren wij wat wij noemen eene ziekelijke afwijking van het been, en wij constateeren ook, dat die weer verdwijnt. Voor den clinicus is dat van veel belang. Wat er nu precies gebeurt? U zegt: U kunt U niet voorstellen, als er niets is, dat de lamina dura zich herstelt. Ik weet niet, of de heer Van Loon de artikelen leest in de Items of Interest. Daarin staat eene zeer uitvoerige reeks van artikelen over radiodontia van Pollié. In die zeer

uitvoerige en mooie artikelen zegt deze, dat het been zich zeer zeker herstelt. Of dat werkelijk zoo is, durf ik niet beslissen, maar er zijn verschillende mensen, die beweren, dat het been zich opnieuw vormt.

De heer V a n L o o n: Dat is juist de quaestie. Ik ken die artikelen, maar het lijkt mij zoo vreemd. Ik verwacht veeleer opvulling met bindweefsel.

De heer S w i t t e r s: Hij zegt, dat van dat bindweefsel weer been komt.

De heer V a n L o o n: Door infiltratie met kalkzouten, maar U vertoont primair spongiosa-been, en dat vind ik een beetje twijfelachtig.

De heer S w i t t e r s: Dat kan toch wel; als er eene holte ontstaat, zal die niet geheel worden opgevuld. In een stuk, waar spongiosa overblijft komt eene holte en op andere plaatsen ook. De spongiosa veroorzaakt op de foto eene lichtere schaduw. Ik geloof niet, dat daar iets tegen te zeggen is.

De heer V a n L o o n: Daar zou inderdaad niets tegen te zeggen zijn. Dat men vaak in eene holte komt, weet ik, maar ik ben ook overtuigd, dat men vaak klinisch op grond van den film eene holte diagnostiseert, terwijl er geen holte is. Ik heb het dus tegen de interpretatie van den film. Als U een sterken straal hebt, dan kunt U zeggen: er is eene dergelijke holte om den tand; maar ik geloof, dat die holte er niet is, doch dat men eene ruimte zou vinden, opgevuld met organisch materiaal, waarin bijv. het anorganische is opgelost. Ik ben om meerdere redenen geen voorstander van apex-resectie en ik vind het dus niet zoo verkeerd dat men doorgaat met eene medicamentieuse behandeling te probeeren; doch tegen het klinisch diagnostiseeren heb ik dit, dat de interpretatie van den film niet op eene gezonde basis berust, en daartegen vecht ik.

De heer S w i t t e r s: Daarmede ben ik het ook volkomen eens. Ik weet niet, of U bemerkt hebt, dat ik de woorden hof en haard niet heb gebruikt.

De heer Van Loon: Ja, U bent wel zeer voorzichtig geweest.

De heer Switters: Ik dank U intusschen voor de verschillende aanwijzingen, o.a. ook om te denken aan de sterkte van de lamp en dergelijke dingen. Ik wil daarmede gaarne in het vervolg rekening houden en ik hoop, dat U mij daarbij wilt helpen, dan kunnen wij dus tezamen verder onderzoeken.

De heer Sanders heeft zeer terecht gewezen op het niet gevuld zijn tot den apex van een wortelkanaal. Ik heb vergeten dat er bij te zeggen. Het is natuurlijk van belang, dat wij, ofschoon het kanaal niet geheel opgevuld is, toch een toestand hebben verkregen, die wijst op eene totale genezing. Of de tand geheel en al tot aan den apex moet worden gevuld, is dus nog eene vraag, die niet opgelost is.

De heer Nord: Mijnheer de Voorzitter. Ik wilde graag nog eene opmerking maken naar aanleiding van deze discussie. Ik meen, dat wij verstandig doen door een paar dingen uit elkander te houden. Wij hebben eenige jaren geleden in het Genootschap eene inleiding gehad van een patholoog-anatoom over focal infection in een tijd, toen men al begon te twifelen aan de juistheid van de opvattingen, die mijn linkerbuurman al een jaar of tien, en blijkbaar met gevaar voor zijn leven, heeft verdedigd. Wij zijn nu al weer eenige jaren verder, en de foto's, die wij vandaag te zien hebben gekregen, laten in dit opzicht al heel weinig twijfel over. Nu moeten wij wel onderscheiden. Het vraagstuk, door den heer Van Loon opgeworpen, wat pathologisch-anatomisch gebeurt, hoe de juiste interpretatie van de röntgenfoto moet zijn en met welke factoren wij daarbij rekening hebben te houden, is een bij uitstek gewichtige wetenschappelijke quaestie. Eene tweede quaestie is echter deze. Tot tien, vijftien jaar geleden hadden wij de overtuiging, wanneer wij volgens alle regelen der kunst eene wortelbehandeling deden, dat wij onzen patiënten een belangrijken dienst bewezen. Toen werd ons echter verteld, dat dit nog maar zeer twijfelachtig was en dat wij hem voor een deel misschien wel in het graf hielpen, omdat de tanden, die wij dachten behoorlijk te hebben behandeld en die geen aanleiding meer gaven tot subjectieve klachten, bij het maken van röntgenfoto's bleken haarden te vertoonen, die alle mogelijke ellende voor de gezondheid van den patiënt zouden kunnen teweeg brengen. Heden meenen wij op grond van dezelfde röntgenfoto's te kunnen aantonen, dat na de behandeling de toestand

weer vrijwel normaal genoemd mag worden. Wanneer wij bij het nemen van eene röntgenfoto beelden zouden krijgen als de laatste van elke serie, die wij gezien hebben en wij zouden niet weten, welke ziektegeschiedenis is voorafgegaan, dan zouden wij zeggen dat is een normale tand, zonder ziekteverschijnselen. M.i. zijn wij practici thans wel gerechtigd om weer ons oude standpunt in te nemen, dat eene behoorlijk uitgevoerde wortelkanaalbehandeling in de meeste gevallen den patiënt genezing zal waarborgen. Het leek mij van belang, die twee quaesties nog eens naast elkander te stellen en dat lijkt mij het gewichtige van het werk, dat wij verleden jaar van collega Sanders en nu van collega Switters hebben gezien.

De heer K e n s w i l l: Ik hoop dat ik nog even iets mag zeggen in verband met wat de heer Van Loon zeide. Als regel tracht ik ook tanden, die bijv. door een slag of stoot gekwetst zijn, te behouden langs medicamenteusen weg en ik krijg de verschijnselen ook tot rust. Ik heb niet zulk een uitgebreid onderzoek ingesteld, maar ik vermoed toch, dat mijne resultaten in denzelfden geest zullen zijn als die van collega Switters. Wanneer ik echter voortanden tref, die vroeger eene wortelkanaalbehandeling hebben ondergaan of waarin een stiftand zit, dan acht ik het niet mogelijk de oude wortelkanaalvulling grondig genoeg te verwijderen om een goed resultaat te bereiken en dan ga ik altijd systematisch over tot apex-resectie. In alle gevallen, waarin ik dat gedaan heb, en dat zijn er langzamerhand nu al aardig wat geworden, heb ik altijd eene welomschreven holte gevonden, vol met granulatieweefsel, met bepaald vuil. Ik heb mij daarover altijd sterk verwonderd, omdat de röntgenfoto hetzelfde schaduwbeeld geeft. Ik besluit dus niet tot apex-resectie omdat de schaduw sterker is, maar omdat de toestand ongunstiger is en ik niet langs het wortelkanaal den inhoud kan bereiken. Nu kan ik mij niet voorstellen, dat al dat vuil langs medicamenteusen weg zou kunnen worden behandeld.

De heer S w i t t e r s: Mijnheer de Voorzitter! Als U mij nog eenmaal het woord wilt geven, dan zal ik nog iets toevoegen aan hetgeen de heeren Nord en Kenswill hebben gezegd, n.l., dat wij, naar ik ook meen, vrijwel bewezen hebben, dat met eene serieuze wortelkanaalbehandeling veel kan worden bereikt. Of wij alle gevallen met succes kunnen behandelen, betwijfel ik zeer, maar wij kunnen toch véél bereiken.

Ik wil niet eindigen, zonder een woord van dank te brengen aan den heer Van der Linden, die met de meeste bereidwilligheid mij geholpen heeft om deze mooie foto's te maken. (A p p l a u s).

De V o o r z i t t e r: Mij rest dan nog een woord van dank aan de sprekers, die dezen dag gemaakt hebben tot een succes, en aan allen, die door de discussie er toe hebben bijgedragen om dit succes zoo mogelijk nog te verhoogen. Een woord van dank breng ik ook aan den waarnemenden directeur van het Instituut voor de vriendelijkheid die hij gehad heeft om ons deze zaal af te staan en den heer Van der Linden, die zoo bereidwillig zijn Zondag voor ons heeft opgeofferd.

Onze volgende vergadering zal plaats hebben na afloop van het Internationaal Congres te Philadelphia. Door omstandigheden zal ik persoonlijk verhinderd zijn er heen te gaan. Ik wensch al degenen, die deze groote reis zullen aanvaarden, eene voorspoedige reis, en buitengewoon succes op wetenschappelijk gebied, en eene behouden thuiskomst. Ik hoop, dat onze October-vergadering eene afspiegeling zal zijn van hetgeen men uit Amerika op wetenschappelijk en technisch gebied zal hebben medegebracht.

Ik dank U allen nogmaals voor Uwe aanwezigheid en Uwe medewerking, en sluit de vergadering.
